

אם "שאוכל" מתפרש "בשבועה יהא עלי מה שאוכל" וכמו במשנתנו, אם כן "אוכל ולא אוכל" שניהם "לאו" הם, ולא "הן ולא"?!?

אמר תירץ אביי:

"שאוכל" שתי לשונות משמע, והכל לפי הנסיבות:

אם היו מסרבין [מפצירים] בו לאכול, ואמר "אכילנא אכילנא" ותו הוסיף לומר "שבועה שאוכל", אז "דאכילנא" משמע. (8)

אבל אמר "לא אכילנא לא אכילנא" ותו הוסיף ואמר: "שבועה שאוכל" אז "דלא אכילנא" קאמר, דהיינו מה שאוכל משלך יהא אסור עלי בשבועה.

רב אשי אמר לתרץ באופן אחר:

שאוכל דשבועה שאי אוכל קאמר.

[בשבועות כ א גרסינן: רב אשי אמר: תני שבועה שאי אוכל לך]. (9) כלומר: זו ששנינו במשנתנו "הא שבועה שאוכל לך" לא תיתני כן, אלא "הא שבועה שאי אוכל לך" שזה

ודאי משמע "דלא אכילנא", אבל סתם "שאוכל" – "דאכילנא" משמע.

ותמהינן: אם כן פשיטא היא ומאי למימרא (10) [מה חידוש יש בזה]!?

ומשנינן: חידוש יש בדבר, כי מהו דתימא: מיעקם לישנא היא דאתקיל ליה, נכלומר: מיעקם לישנא היא, ולישנא הוא דאתקיל ליה; ובשבועות יט א: מהו דתימא לישניה דאיתקילא ליה].

היינו, שהיה מקום לומר שלשון "שאי אוכל" אינו אלא עיוות לשון כי אין דרך בני אדם להשתמש בלשון "שאי אוכל" אלא "שלא אוכל", ולשונו היא שנתקלה שהאריך בתנועת שיי"ן "שאוכל", ודמי כאומר "שאי אוכל", ולעולם לא נתכוין לומר אלא "שאוכל".

קא משמע לן משנתנו שלשונו מתפרשת כפשוטה, ואסור הוא באכילה. (11)

ומפרשת הגמרא: אביי לא אמר טעם דרב אשי שאמר: "תני שאי אוכל", משום דלא קתני "שאי אוכל".

9. לשון נדרים "משונה" הוא.

10. כפל לשון הוא, ולשון נדרים משונה. ובשבועות יט א גרסינן: "אי הכי מאי למימרא".

11. הקשו התוספות בשבועות יט א: נשייליה מה היה בדעתו!?

ויש לומר: כגון שאמר שבדעתו כל מה שיהיה משמעות לשונו, אי נמי כגון ששכח מה היה בדעתו.

8. כתב הר"ן שמוסוגייתנו משמע, שצריך הוכחה כדי לפרש "שאוכל" דהיינו "דאכילנא", ואילו בשבועות מובא בשם אביי עצמו, שבסתם מתפרש לשונו "דאכילנא" אלא אם כן הנסיבות מוכיחות "דלא אכילנא"?

וכתב הר"ן שסוגיא זו היא מהסוגיות המתחלפות שבש"ס.

והרא"ש כתב: "גירסא יתירה היא, ובתחלת פרק ב דשבועות ליתא, דבפשטא דמתניתין בלא "מסרבין" מצי לאוקומיה, אלא שגירסת נדרים משונה, ואגב אידך אוקמיה במסרבין".